

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вітка Ю. В. Недержавні пенсійні фонди: особливості цивільно-правового статусу [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ю. В. Вітка. – Л., 2008. – 16 с.
2. Глузман С. Основні причини високого рівня смертності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mif-ua.com/archive/article/15170>.
3. Губін К. Г. Система формування доходів населення в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку [Текст] / Губін К. Г. // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 4(15). – С. 105-117.
4. Доклад «Заработная плата в мире в 2012-2013 гг.»: Заработная плата и справедливый рост. ГТТДТ и Бюро МОТ для стран Вост. Европы и Центр. Азии / [Текст]. – М. : МОТ, 2013. – 118 с.
5. Захворюваність населення. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Лібанова Е. М. 52 мільйони населення в Україні можуть забезпечити лише імігранти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ng.pl.ua/2011/02/28/e-libanova-52-miljony-naselennya-v-ukrajini-mozhut-zabezpechyty-lyshe-imiranty/>.
7. Михальченко Г. Г. Подолання бідності як один з факторів забезпечення гідної якості життя населення України [Текст] / Михальченко Г. Г. // Научно-технічний збірник «Коммунальное хозяйство городов» (ХНУГХ ім. А. Н. Бекетова). – 2012. – № 102. – С. 436-452.
8. Подра О. П. Інвестиції в професійне навчання як інструмент накопичення специфічного людського капіталу [Текст] / О. П. Подра // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2011. – Вип. 5/2. – С. 126-132.
9. Ревенко А. Україна у світових координатах людського розвитку: тупцювання на місці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/macrolevel/ukrayina-u-svitovih-koordinatah-lyudskogo-rozvitku-turpyuvannya-na-misci_.html.
10. Юрик Я. І. Стан професійного навчання персоналу в Україні [Електронний ресурс] / Я. І. Юрик, О. П. Булах. – Режим доступу : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/87441/0307.pdf>.

УДК 338.439.02:631.57

Стройко Т.В.*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародної економіки**Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського***СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСНОВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ
І МЕХАНІЗМІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЄС**

Досліджено основні аспекти функціонування основних інструментів і механізмів регіонального розвитку ЄС. Окреслено основні принципи регіонального розвитку. Дано визначення поняття «інструменти в регіональній політиці». Проаналізовано діяльність основних структурних фондів ЄС. Досліджено механізм реалізації регіональної політики країн ЄС. Узагальнено важливі питання або проблеми, які слід було врахувати при розробці стратегії для країн, що обрали євроінтеграційний вектор розвитку.

Ключові слова: регіональний розвиток, інструменти, механізми, європейська політика.

Стройко Т.В. СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ОСНОВНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ И МЕХАНИЗМОВ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЕС

Исследованы основные аспекты функционирования основных инструментов и механизмов регионального развития ЕС. Очерчены основные принципы регионального развития. Дано определение понятия «инструменты в региональной политике». Проанализирована деятельность основных структурных фондов ЕС. Исследован механизм реализации региональной политики стран ЕС. Обобщены важные вопросы или проблемы, которые необходимо учитывать при разработке стратегии для стран, которые избрали евроинтеграционный вектор развития.

Ключевые слова: региональное развитие, инструменты, механизмы, европейская политика.

Stroyko T.V. MODERN ASPECTS OF FUNCTIONING OF BASIC INSTRUMENTS AND MECHANISMS OF REGIONAL DEVELOPMENT OF EU

The basic aspects of functioning of basic instruments and mechanisms of regional development of EU are investigational. Basic principles of regional development are outlined. It is given to determination of concept «instruments in a regional policy». Activity of capital structural assets of EU is analysed. The mechanism of realization of regional policy of countries of EU is investigational. Important questions or problems, which it followed to take into account at development to strategy for countries which chose an euro integration vector of development, are generalized.

Keywords: regional development, instruments, mechanisms, European policy.

Постановка проблеми. На глобальному рівні, поки Європейський Союз залишається центром зосередження значного багатства та економічного потенціалу, характер розвитку є дуже нерівномірним, а тому все ще залишаються значні соціально-економічні диспропорції, які збільшилися після приєднання нових країн. Наприклад, до 2004 р. середньодушовий ВВП найбіднішого регіону складав дві третини (67%) середньодушового ВВП ЄС.

Після вступу десяти нових країн – учасниць середньодушовий ВВП у найбіднішому регіоні складав менше третини (28%) середньодушового ВВП ЄС. І знов-

таки, 43% обсягів виробництва в ЄС припадають лише на 14% території ЄС – географічний п'ятикутник, де виробляється продукція з високою доданою цінністю, який утворюють Лондон, Гамбург, Мюнхен, Мілан і Париж (де проживає приблизно третина населення цієї території). Люксембург, що є найбагатшою країною-учасницею за середньодушовим доходом, тепер в сім раз багатше за найбіднішу країну – Румунію, а на регіональному рівні відмінності є ще більшими. Саме тому дослідження основних аспектів регіональної політики, що спрямовані на конвергенцію регіонів ЄС, є особливо актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням основ регіонального розвитку та формування методології регіональних досліджень займалися такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені: М. Сторпер, Р. Уолкер [1], Г. Річардсон [2], Ф. Перру [3], Б. Буркинський [4], В. Геєць [5], З.В. Герасимчук [6], М.І. Долішній [7], В.І. Чужиков [8] та ін. Але регіональні дослідження характеризуються постійним динамізмом та структурними змінами, що робить їх особливо актуальними.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Оцінюючи дане питання, доцільно звернути увагу на основні аспекти регіональної політики ЄС та дослідити вплив її інструментів і механізмів на рівень економічного розвитку держав-членів.

Метою статті стало дослідження та узагальнення основних підходів до функціонування основних інструментів і механізмів регіонального розвитку ЄС.

Виклад основного матеріалу. Європейська політика регіонального розвитку базується на політичному принципі, згідно з яким, багатші країни і регіони мають забезпечувати солідарність з біднішими країнами і регіонами, а також на економічному принципі, згідно з яким, нижчі обсяги виробництва в бідних країнах-учасницях і регіонах, або країнах і регіонах з високими рівнями безробіття є втратою потенціалу та можливості для Європейського Союзу в цілому.

Інвестування у сучасну інфраструктуру та інноваційну діяльність, краща освіта і професійна підготовка для людей у слабких регіонах відкривають цінні нові ринки та розширюють економічний потенціал всіх країн-учасниць. У той же час політика наближення допомагає підтримувати консенсус на фоні ключових історичних досягнень ЄС, зокрема створення єдиного ринку і впровадження єдиної валюти, євро. Регіональний розвиток є процесом, що потребує дієвих та ефективних інститутів, вимагаючи тісної співпраці між урядами, бізнес-організаціями і соціальними групами на кожному рівні. Європейська регіональна політика орієнтована на перетворення проблем на можливості.

Деякі з ключових досягнень регіонального розвитку в Європі можна побачити в модернізації і розвитку транспортної мережі. Сьогоднішні транспортні мережі вказують на шлях до услаєної, ефективної і безпечної мобільності, покращуючи доступ до всіх регіонів. Розглядаючи ці інвестиції у контексті більш широких зусиль, спрямованих на покращення економічного розвитку і конкурентоспроможності, регіональна політика ЄС намагається зробити так, щоб ці мережі надавали регіонам шанс не лише імпортувати, а й експортувати. Ось чому програми з розробки політики наближення завжди є інтегрованими програмами. Інші принципово нові події відбувалися в екологічних програмах, де інноваційні та ефективні технології використовуються в якості джерела економічного зростання, а також у сфері збереження природних ресурсів і попередження непоправної екологічної шкоди.

Принципи регіонального розвитку перевірялися та неодноразово удосконалювалися протягом багатьох років, щоб можна було розробити різноманітні стратегії, спрямовані на розв'язання економічних і соціальних проблем, а також досягнення екологічних цілей. Успіх цієї політики базується на партнерствах в рамках ЄС, плануванні та належному управлінні. У разі застосування цих принципів управління програмами розвиток може здійснюватися децентралізовано.

У світовій практиці для забезпечення регіонального розвитку застосовуються такі механізми управлін-

ня, як стратегії, програми та проекти регіонального розвитку; територіальний маркетинг; міжрегіональний і міжмуніципальний співпраця; транскордонне співробітництво; державно-приватне партнерство [9]. Однак в цілому можна виділити два основних механізми реалізації регіональної політики: регулювання та перерозподілу. Регулювання пов'язане з формуванням обов'язкових стандартів, норм і правил, відповідність яким фіксується в різних ліцензіях, сертифікатах, дозволах, дипломах тощо. Їх дотримання є обов'язковою передумовою і умовою ведення економічної діяльності на території регулювання. Другий механізм реалізації державної політики – перерозподіл фінансових та інших засобів. Держава збирає податки з населення та організації за затвердженими нормами і розподіляє ці кошти на різного роду потреби [10].

Інструменти регіональної політики визначаються її цілями, зокрема сприяння розвитку та структурної перебудови регіонів, підтримка економічного і соціального перетворення регіонів, що зазнають структурних труднощів, підтримка адаптації та модернізації політики та систем навчання та зайнятості [11]. Отже, під інструментами у регіональній політиці розуміють фінансові, політичні, нормативно-правові та інші засоби, спрямовані на дотримання врівноваженого соціально-економічного розвитку регіонів.

Ці інструменти можуть бути класифіковані як макроекономічні та мікроекономічні. З регіональної точки зору, зазначені інструменти призначені або впливати на розподіл виробничих ресурсів, або змінювати рівень доходів і витрат у конкретних регіонах. У цьому сенсі макроекономічні інструменти спрямовані на здійснення змін сукупного регіонального доходу і витрат, у той час як мікроекономічні інструменти регіональної політики спрямовані на створення стимулів з метою розподілу капіталу і робочої сили між регіонами і галузями. Основним інструментом регіональної політики в Європейському Союзі є структурні фонди. Вони відповідають за розподіл фінансових ресурсів, від «багатих» регіонів до «бідних».

Враховуючи, що регіональна політика ЄС – це інвестиційна політика, яка спрямована на підтримку створення робочих місць, конкурентоспроможність, економічне зростання, поліпшення якості життя і стало розвитку. Основними її інструментами є фінансові фонди.

Фінансові асигнування на регіональну політику ЄС, що отримала назву «політики згуртування» (*politique de cohésion*), здійснюються головним чином через три фінансові інструменти – структурні фонди, а саме: Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд, а також створений у 1993 році Фонд згуртування. Кошти з нього отримують країни, чий валовий національний дохід (ВНД) на душу населення не перевищує 90% від середнього по ЄС. Структурні фонди націлені на скорочення регіональних відмінностей, в той час як Фонд згуртування – на зменшення диспропорцій між країнами [12].

Фонд європейського регіонального розвитку (European Regional Development Fund, ERDF) зосереджується в основному на ініціативах, пов'язаних з економічним зростанням, зайнятістю і конкурентоспроможністю, включаючи інвестиції в інфраструктуру. Фонд згуртування зосереджується на транспортній та екологічній інфраструктурі, включаючи відновлювальні джерела енергії. Фінансування в рамках Європейського соціального фонду спрямовується на інвестиції в людський капітал у сфері освіти і професійної підготовки.

Сьогодні регіональна політика має три основні напрями. По-перше, робиться наголос на сприянні економічному наближенню, щоб допомогти менш розвиненим регіонам (які розташовані в основному в нових країнах-учасниках) зменшити своє відставання від більш розвинених країн. По-друге, реалізуються широкі заходи, спрямовані на покращення регіональної конкурентоспроможності і зайнятості. Третя категорія стратегій спрямована на сприяння співпраці між регіонами і країнами, щоб зменшити економічне значення національних кордонів.

Регіональний розвиток в Європі отримує вигоди від широкого спектру різноманітних можливостей фінансування. Основними джерелами фінансування є Європейський фонд регіонального розвитку, Фонд згуртування та Європейський соціальний фонд, проте існують й інші пов'язані засоби залучення капіталу та різних типів фінансування. Проекти (особливо ті, які здатні забезпечувати певні надходження) все більше фінансуються за рахунок комбінації грантів і позик або інших фінансових інструментів, зокрема участі у капіталі.

Механізм реалізації фінансових асигнувань наведено на рис. 1. Він відображає взаємодію визначених інструментів з метою перетворення ресурсів на вході у систему із подальшим їх перетворенням на очікувані результати, тобто на досягнення встановлених цілей регіональної політики.

Однак слід зазначити, що реалізація бажаних результатів істотно залежить від цілого ряду зовнішніх факторів:

1. У режимі спільного управління, Комісія із регіонального розвитку співпрацює з адміністраціями держав-членів (на національному, регіональному та місцевому рівнях), які відповідають за оперативну реалізацію регіональної політики. Таким чином, ефективне здійснення дій, що під-

тримуються структурними фондами, залежить від ефективного управління і партнерства між усіма відповідними територіальними і соціально-економічними партнерами, і, зокрема регіональною та місцевою владою, а також будь-яким іншим відповідним державним органом на різних етапах реалізації оперативних програм і проєктів, які спільно фінансуються Європейським фондом регіонального розвитку та Фондом згуртування.

2. Багато інших факторів, щодо яких Комісія із регіонального розвитку не має ніякого контролю, також можуть вплинути на досягнення її цілей. Наприклад, ступінь нерівності між регіонами може збільшитися через асиметричність економічних потрясінь. Прогрес на шляху до реалізації програми «Європа 2020» може бути порушеним із-за спаду бізнес-циклу. Тенденції на макроекономічному рівні також відображають та піддаються впливу з боку ступеню ефективності здійснення політики на національному, регіональному та місцевих рівнях, на яких політика згуртування має незначний вплив [13].

Один із способів використання досвіду ЄС у сфері регіональної політики полягає в спробі виділити з цього досвіду важливі питання або проблеми, які слід було врахувати при розробці стратегії для країн, що обрали євроінтеграційний вектор розвитку [14]. Зокрема:

- регіональна політика вимагає довгострокового стратегічного бачення цілей, яких необхідно досягти;
- має існувати об'єктивний, або «неполітичний» метод залучення і розподілу ресурсів. Іншими словами, має бути зрозуміло, як залучаються і розподіляються гроші в рамках програм або регіонів;
- система, яка поєднує спільне фінансування і партнерство, посилює права власності, тому проєкти дійсно належать громаді, яка отримує від них користь;

- важливо відділяти правове поле, що встановлює широкий спектр правил, які регулюють впровадження стратегії, від окремих рішень за проєктами;

- слід прийняти рішення щодо підтримки інтегрованих програм або підтримки окремих проєктів. Сьогодні ЄС працює в обох цих напрямках в рамках різних фондів. Можна сказати, що інтегровані програми потребують більшого інституціонального потенціалу на регіональному рівні;

- існує проблема залежності від грантів, або від комбінації грантів і форми підтримки з відшкодуванням;

- сьогодні в ЄС визнається, що наявність адекватного формального і неформального інституціонального потенціалу є критично важливою для успішного управління програмами;

- моніторинг та оцінка дій є необхідною для того, щоб можна було продемонструвати створену цінність для бенефіціарів і платників податків;

- важливим в ЄС є питання обумовленості програм. Основні умови отримання підтримки ЄС включають: повагу до відкритих ринків в ЄС; повагу до екологічної політики і правил; повагу до принципу рівних можливостей; підхід, що базується на партнерстві і демократії;

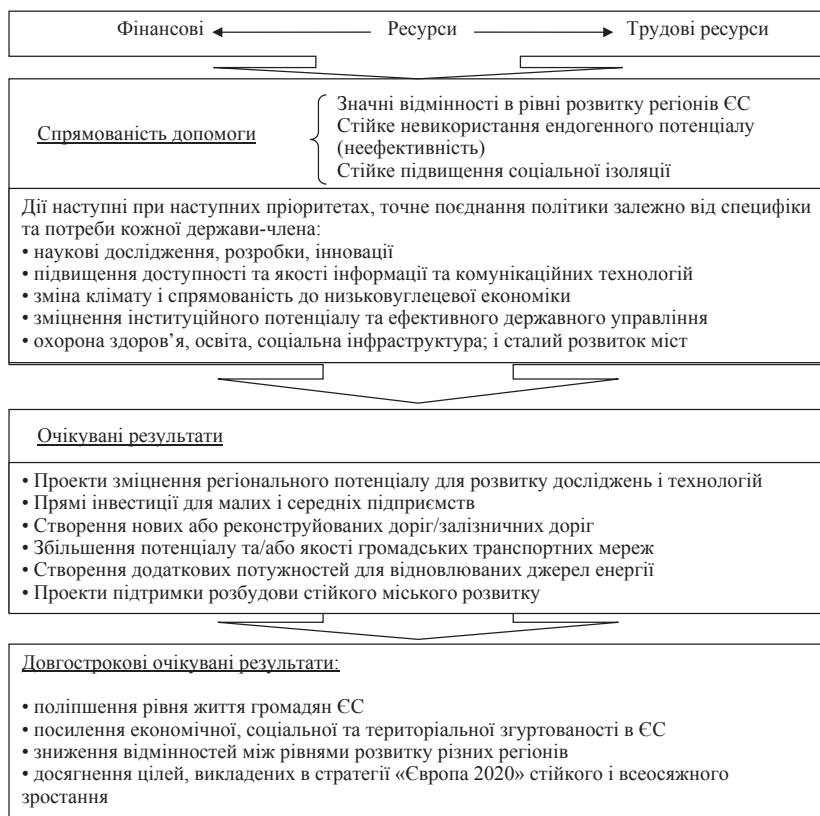


Рис. 1. Механізм реалізації регіональної політики країн ЄС

– прозорість процесу реалізації стратегії і програми розглядається як важлива складова ефективного управління у XXI столітті.

Висновки. Загалом, регіональна політика – це система заходів, спрямованих на врегулювання розвитку регіонів заради досягнення цілей. А регіональна політика ЄС найкраще може бути означена як тематично впорядкована, визначена децидуючим осередком діяльність, що має на меті за допомогою комплексу правових і фінансових інструментів усунення диспропорцій в економічному і соціальному розвитку регіонів у ЄС, а також забезпечення зрівноваженого зростання усіх його територій зі збереженням внутрішньої господарської та соціальної єдності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Walker R. Capital and Industrial Location. In Progressive Human Geography / R. Walker, M. Storper. – NY, 1981. – P. 473-509.
- Richardson H. Regional Crown Theory / H. Richardson. – London, 1973. – 495 p.
- Перру Ф. Экономическая история: теория и перспективы / Ф. Перру. – ТНЕСИС, Зима, 1993. Вып. 1. – Т. 1.
- Буркинський Б.В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б.В. Буркинський, Є.В. Лазарева. – Одеса : Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2007. – 140 с.
- Геєць В. М. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / В. М. Геєць. – К. : Логос, 1999. – 500 с.
- Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації : [монографія] / З. В. Герасимчук. – Луцьк : Надстр'я, 2001. – 528 с.
- Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX-XXI століть: нові пріоритети : [монографія] / М. І. Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 512 с.
- Чужиков В. І. Регіональний розвиток у європейському спільному економічному просторі (динамізація та структурні зміни) : автореф. дис. ... доктора екон. наук : спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / В. І. Чужиков. – К., 2003. – 33 с.
- Дегтярьова І. О. Механізми управління конкурентоспроможністю регіону: сутність та місце у системі механізмів управління державою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/4/06.pdf>.
- Савка О. В. Багаторівневий регіоналізм в країнах ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://coll.osvita.vmurol.com.ua/upload/Naukovo_doslidna%20robova/Elektronni_vidannya/Act_problemi_molodi_14.pdf#page=6.
- Gerson Javier Pérez V., Peter Rowland Regional Economic Policies: Four Country Cases [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.banrep.gov.co/docum/ftp/borra301.pdf>.
- Маєв А. Регіональна політика Європейського Союзу: історія, цілі, тенденції розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/zbornik.pdf#page=24>.
- Regio Management Plan 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/atwork/synthesis/amp/doc/regio_mp_en.pdf.
- Европейская региональная политика: источник вдохновения для стран, которые не входят в ЕС? Применение принципов и обмен опытом. Office of the official publications of the european union. 2009. – 16 с.

УДК 336.226

Турянський Ю.І.
кандидат економічних наук
Львівської комерційної академії

МИТО В СИСТЕМІ ФІСКАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВАЖЕЛІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті автор систематизує теоретичні підходи до визначення механізмів митно-тарифного регулювання, а також визначає взаємозв'язок регулювання і податкової політики. Автор робить висновок, що митне оподаткування посідає відносно незначне місце у податковій системі України, проте дана ситуація стабілізується і є перспективи для подальшого зростання.

Ключові слова: податкова система, податкова політика, мито, митно-тарифне регулювання, зовнішньоекономічна діяльність

Турянский Ю.И. ТАМОЖЕННАЯ ПОШЛИНА В СИСТЕМЕ ФИСКАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЫЧАГОВ РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье автор систематизирует теоретические подходы к определению механизмов таможенно-тарифного регулирования, а также определяет взаимосвязь регулирования и налоговой политики. Автор делает вывод, что таможенное налогообложение занимает относительно небольшое место в налоговой системе Украины, однако данная ситуация стабилизируется и есть перспективы для дальнейшего роста.

Ключевые слова: налоговая система, налоговая политика, пошлина, таможенно-тарифное регулирование, внешнеэкономическая деятельность.

Turyansky Yu.I. CUSTOMS DUTIES OF FISCAL AND ECONOMIC TOOLS OF FOREIGN TRADE REGULATION

In this article the author systematizes theoretical approaches to the mechanisms of customs and tariff regulation, and defines the relationship of regulation and tax policy. The author concludes that the customs tax occupies a relatively small portion of the tax system in Ukraine, but this situation has stabilized and there are prospects for further growth.

Keywords: tax system, tax policy, tax, customs and tariff regulation, foreign trade.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність держави є потужним важелем довгострокового економічного зростання. Україна як країна з значними природними та трудовими ресурсами має достатньо можливостей, щоб увійти до двадцятки

найбільш розвинутих країн світу, а намір інтегруватися в європейський економічний простір тільки підсилює ці можливості. Митні платежі є частиною податкової системи держави, а отже митно-тарифне регулювання має безпосередній вплив на наповнення